

Szerhij Zsadan

Körgyűrűk szomorú démonai

A megapolisz-kutyák szenvednek a hőségétől, olyanok, mint a házőrző kutya – mindegyik csak a saját nevére hallgat. Nyáron lustán hevernek a fűben, lihegnek, nézik a verdákat, amelyek kerülgetik őket a körgyűrűn. A megapoliszok augusztusban olyanok, mint egy koncertterem, ahonnan az előbb özönlött ki a közönség, hangokat hagyva maga után. A városok augusztusban csendesek és könnyűek, az utcákon jó az akusztika, hallani a zenét a bárókból és az éjszakai metró robogását. Az augusztus este ideális idő városjáró sétához és lakásbetöréshez.

Nyáron kiürül a város, elutaznak a reklámügynökök, a valási szekták képviselői és az egyetemisták. Annyi egyetemista van a városban, hogy amikor eltűnnek, rögtön kezded észrevenni a csomó városi – maskarás és bolond – *freaket*, a régi, felújítatlan belvárosi házak lakóit, akik minden nyáron a városban maradnak: félnek akár csak pár hétre örizetlenül hagyni. A *freakek* nem utaznak el üdülőhelyekre, számukra még nem találtak ki üdülőhelyet, maradnak nyárra a napsütötte negyedekben, s ilyenkor válik világossá, ki itt az úr, és kit lesznek kénytelenek idővel a helyi temetőbe temetni.

A belvárosi utcák koldusai nyaranta dzsessz-zenészekre emlékeztetnek – nem annyira kenyérkereset, mint inkább improvizálás céljából ácsorognak. Az alkoholisták, akik ezt a nyarat is megérték, már kora reggel lekecmeregnek az utcára, leülnek a meleg kövekre, leveszik régi trikójukat és ingüket, és süttetik a napon a tetkóikat és sebeiket. A harkovi narkósok vég nélküli sziesztája: üldögélnék a fák alatt, árnyékba menekülve és kibújva az égi ellenőrzés alól – ilyen napokon különös aszocialitás jellemzi az utcákat, az utcai alkoholizmus edzett harcosainak vérében felforr a legszarabb vörösbor, szőlőillat száll, városunk alkoholistáinak illata ez.

Az augusztusi Harkov külön történet: enyhe délies íz érződik rajta, lényegében Dél ez, ha eltekintünk a karácsonyi fagytól és a március eleji esős, fekete égbolttól. Augusztusban felgyűlnek az égen a felhők, mint régi szekrényben a ruhák, az augusztus általában is a bőség, a túl sok tárgy és hang ideje, az az időszak, amikor keverednek az illatok és elhomályosulnak a napfényben a színek, kifakul a fű és rohadni kezd a zöltség. S ez már a bomlás előjele, a városi bolondok érzik meg először, és egymás közt beszélnek – mondván, vége, *freak* testvéreink, ideje véget vetnünk a tombolásnak, ideje elvonulnunk téli lakásainkba, ideje szétriccelnünk meleg odúinkba, felszerelkeznünk télire kenyérral és kenderrel, találkozunk, ha megérjük, jövő nyáron.

Nyáron üresek és sötétek a klubok, a pultosok focit néznek, mosogatnak, korábban zárnak, kimennek az esti, felforrósodott levegőre, és az eget kémlelik. Az égen madarak repülnek, elbújnak az égbolt ráncaiban, mint a lepedők ráncaiban, melyek ott

lógna a repülőterek és stadionok, lóversenypályák és terek fölött, a rancokat betömi a pókháló, a nyárfapihe és a vattacukor, mindaz, ami az üres, meleg utcákról felszáll.

A külvárosokban esténként fű nő és egy-egy lövés hallatszik; minél közelebb a külváros, annál magasabb a fű, annál keskenyebbek az ösvények a fűben. A fehér házak mögött vörös erdeifenyők látszanak, gyökereik a föld alatt összefonódnak, mint a halottak karjai, így kapaszkodnak, egy lépésnyire sem eresztve egymást, hűségesen – csak együtt élhetjük túl, külön-külön mindegyikünket kidöntenek a mostoha éghajlati körülmények.

Augusztusban minden fontos dolog a körgyűrűn történik – a fűben gyík, kígyó, skorpió rejtőzik, éjjelente hiéna és róka szalad ki az országútra, az őr reggel kinyitja a város kapuját, és fűszerrel, teával és hasissal megrakott hosszú kocsikaravánok indulnak nyugatnak, eltűnnek a dombok meleg árnyéka mögött. Délután gyerekek szaladnak ki az útra, és selyemből és emberi hajból készített játékokat árulnak a sofőröknek. A buszmegállóba démonok kukkantanak ki óvatosan az erdőből, maffiaháborúk áldozatai, magán őrzővédő cégek ifjú harcosai, két szemük között golyóval, géppisztollyal átütött sportöltönyben; állnak a megállóban, és várják a pokolba induló buszt.

Estefelé prostik jönnek ki az útra, sokáig állnak a meleg szürkeületben a siker leghalványabb reménye nélkül, állnak, nézik a madarakat, melyek bevacokolják magukat a levegő ráncai közé, várva, mikor csillapul a forróság, előveszik a mobiltelefonjukat, ellenőrzik a bejövő hívásokat. Csalódottan rakják el a mobilt a retiküljükbe – a jó prosti, akárcsak az igaz barát, pillanatnyilag sosem elérhető.

Az általam benépesített hely

Nemrégiben vendégségbe jött hozzám egy moszkvai ismerősöm. Öt éve járt utoljára Harkovban. – Gyere – mondom neki –, járunk egyet a városban. Átkeltünk a villamossíneken a Puskinszkan, és közvetlenül a szecessziós ablakok alatt, ahol nemrég ruhabolt nyílt, befordultunk egy régi átjáróudvarba. – Mindjárt kijutunk az utcára – mondom. – Ühüm – előzött meg –, most a zsinagóga háta mögött vagyunk. – Honnan tudod? – csodálkoztam. – Már jártunk itt – magyarázta az ismerősöm – öt éve. – Mi történt az elmúlt öt évben? Tulajdonképpen annyi minden történt, hogy nem könnyű mivel kezdeni. Megváltozott szinte minden. És szinte mindenki. Az udvarok megmaradtak. A villamossínek megmaradtak. A szecesszió még áll, bár állandóan próbálják európai értelemben felújítani. És egyre kevesebb az átjáróudvar, ebből is érzed, hogy múlik az idő: valaki állandóan eltorlaszolja a régi harkovi udvarok kapuját, befalazza a karöltöket és lukakat, melyeken át ki lehetett jutni a csak általunk ismert útvonalon, valaki kiveri a régi kereteket, és hőszigetelt üveget rak az ablakokba, leveri a falakról a stukkót, és konstruktivista épületek egész szintjeit zárja le fémajtóval.

Először azt hinnéd, folyton épül a város, de nem egészen így van – nem épül, hanem átépül, nyoma vész, eltűnik a szemed elől. Az épületek térképe, amelyet megtanultál s amelyhez szoktál, feleslegessé válik, mivel nem használható, mivel nem felel meg a valóságnak, mivel maga a valóság nem felel meg önmagának, és folyton kicsúszik az ember kezéből. Mindenekelőtt apróságok tűnnek fel – lemeszelt feliratok a falakon a negyvenes-ötvenes évekből, kódzárás ajtók, melyek nem engednek ki a hátsó bejáraton át a párhuzamos utcára, bezárt cipőjavító és kulcskészítő műhelyek, melyek csendes mellékutcák alagsorában bújtak meg. Aztán, ha az ember felemeli a fejét, egyszer csak észreveszi: nem csak az alagsorokról és illegális járatokról van szó, az egész város változik, s a régi, vörös téglás épületek közé már új épületeket tömködtek betonból és üvegből, ezek

helyettesítik a fákat, amelyekkel mérted a távolságot egyik-másik kerületig. Úgy látszik, öt év tökéletesen elegendő, hogy az ember visszajöjjön és ne ismerjen rá semmire. Olyan ez, mint gyerekkorodban, mikor egy nap belépsz a lakásba, és látod, a felnőttek az összes bútort eltolták, és kedvenc búvóhelyeiden és zugaidban porszívó és tapétatekercek állnak. Ráadásul utána nem is szereted kevésbé a lakást, hiszen mégiscsak a te lakásod, a porszívó meg úgymint elromlik egyszer. Lassan megszokod a változásokat, sőt kezdenek tetszeni, új búvóhelyeket rendezel be magadnak, megbarátkozol velük, elbújsz bennük, elveszel. És ez így megy az újabb lakásfelújításig, az újabb bútortologatásig. De aztán, ha majd felnősz, sőt esetleg új lakásba költözöl, hogy talán sose térj vissza, épp ezek a gyerekkori búvóhelyek maradnak meg leginkább az emlékezetedben. Meg a porszívó.

(Körner Gábor fordítása)

